

บทวิจารณ์หนังสือ
เรื่อง
“นันทะ-ปชาบดี” เขียนโดย สุชีพ ปุญญานุภาพ

วาริพร อยู่เย็น
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

๑. บทนำ

หนังสือ “นันทะ-ปชาบดี” เล่มนี้เป็นจินตนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นงานเขียนของท่านสุชีพ ปุญญานุภาพ ขนาดหนังสือ ๒๓๙ หน้ารวมปก จัดพิมพ์เป็นครั้งที่สามโดยบริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์ ในชุดสายธารพุทธธรรม กล่าวถึงผู้เขียนสุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นนักวิชาการที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็นผู้สมบูรณ์ไปด้วยวิชาความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างยอดเยี่ยมหาผู้ทัดเทียมได้ยาก ในระหว่างที่บวชเป็นภิกษุอยู่นั้น ได้ฉายาว่า สุชีโว ภิกขุ ผลงานที่ทำให้ท่านโดดเด่นและโด่งดังมากที่สุด คือ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน สำหรับเรื่องนันทะ-ปชาบดีเป็นหนึ่งในจินตนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของท่านที่ได้รับความนิยมกันอย่างมากของพุทธศาสนิกชน โดยเนื้อหาเป็นเรื่องราวประวัติของพระนางปชาบดีโคตมี ผู้เป็นมารดาเลี้ยงของพระพุทธเจ้า พระนางเป็นสตรีที่ใช้ความพยายามผลักดันให้สตรีบวชเป็นภิกษุณีได้ และพระนันทะกับพระนางรูปนันทา พระราชโอรสและพระราชธิดาของพระนางปชาบดีโคตมีกับพระเจ้าสุทโธทนะ

พระนันทะท่านเป็นผู้เคยลุ่มหลงทางโลก แต่เมื่อบวชแล้วท่านก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระอรหันต์ผู้เป็นเลิศในทางสำรวมอินทรีย์ ส่วนพระนางรูปนันทา พระนางเป็นผู้มีความงามเป็นเลิศ แต่เมื่อบวชเป็นภิกษุณีก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางเข้าฌาน

โครงสร้างหนังสือ

ผู้เขียนได้เสนอเนื้อหาเรื่องราวของหนังสือนันทะ-ปชาบดี โดยลำดับเนื้อหาผ่านเรื่องราวต่อเนื่องจำนวน ๒๗ ตอน ดังต่อไปนี้

๑. ตอนเจ้าชายเสด็จ เนื้อหาสรุปใจความว่า เจ้าชายนันทะขับรถม้าเสด็จไปรับอัคนีทตบุตรชายราชบุโรหิตนามว่าอโนมทัตถ์ที่บ้าน

๒. ตอนเพลิงขึ้นใน เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า อัคนีทตปลอบใจเจ้าชายให้สบายใจได้โดยเล่าถึงข่าวพระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องไฟกิเลสแก่ขุณฺโฑที่บูชาไฟจนขุณฺโฑละการบูชาไฟออกบวชได้

๓. ตอนบุพผาแห่งชีวิต เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า อัคนีทตนึกถึงความต่างกันของฐานะตนกับหญิงที่ตนพึงพอใจคือ

สัจจมานิ ซึ่งนางเกิดในตระกูลพราหมณ์ที่ร่ำรวย

๔. ตอนธูลีในจักขุ เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า อัครินทวุ่นวายใจหนักเมื่อทราบข่าวการสู่ขอสัจจมานิของตระกูลพราหมณ์ที่ร่ำรวยจากกรุงเทพหะ จนฝันว่าพระพุทธร่องค์ทรงชี้ให้เขาดูเด็กที่กำลังแย่งตุ๊กตาดินกัน

๕. ตอนพลังรัก เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า ตั้งแต่พระราชา พระประยูรญาติและชาวกรุงกบิลพัสดุ์ต่างรอคอยการเสด็จมาของพระพุทธร่องค์รวมถึงอัครินทที่ต้องศรัทธา

๖. ตอนผู้ไม่เห็นแก่ตัว เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า อัครินทนำคำสอนของพระพุทธร่องค์ ทรงสอนว่าธรรมเหมือนร่มกันแดดกันฝน และธรรมนั้นย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นลัทธิทางจึงไม่เห็นแก่ตัวในความรักในที่สุดจึงสมหวังในรัก

๗. ตอนโปรดพระประยูรญาติ เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า พระพุทธร่องค์เสด็จมาถึงและแสดงธรรมโปรด ทรงสอนว่าบุคคลไม่พึงประมาทในความเพียร พึงประพฤติสุจริตธรรม ผู้ประพฤติธรรมย่อมเป็นสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า พระเจ้าสุทโธทนะทรงฟัง ๒ ครั้ง บรรลุเป็นพระสกทาคามี พระนางปชาบดีโคตรมี พระนางยโสธราบรรลุเป็นโสดาบัน

๘. ตอนมารดาที่ดี เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า เจ้าชายนันทะ เจ้าหญิงรูปนันทามีพระมารดาที่ดี คือ พระนางปชาบดีโคตรมี อบรมสั่งสอนนับเป็นสวัสดิมงคลอย่างหนึ่งในชีวิต

๙. ตอนสมหวังและผิดหวัง เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า เจ้าชายนันทะทรงบวชในวันทอภิกษุสมรส ทำให้เจ้าหญิงชนบทกัลปยานีพระฉายาเสียใจเป็นอย่างมาก

๑๐. ตอนพระพุทธศาสนาเป็นไฉน เนื้อหาตอนนี้สรุปใจความว่า อนิมิตตราชบุโรhitผู้เชี่ยวชาญจากพระเวช พังธรรมจากพระพุทธร่องค์ ประจักษ์แจ้งในพระพุทธศาสนา ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ

๑๑. ตอนจากกรุงกบิลพัสดุ์ เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า พระพุทธร่องค์ประทานสมบัติทางธรรมแก่พระราหุลโดยบรรพชาให้เป็นสามเณร และก่อนจากไปแสดงธรรมแก่พระบิดา เนื้อหาหมหาธัมมปาลชาดกจนบรรลุเป็นพระอนาคามี

๑๒. ตอนขอเจ้าชายทรงชนะ เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า อัครินทแต่งโคลงเทิดพระเกียรติเจ้าชายนันทะให้ชนะศึกสินหา และพระเจ้าสุทโธทนะให้หลักธรรม การไม่เที่ยง ไม่ควรยึด แก่เจ้าหญิงชนบทกัลยานิ

๑๓. ตอนเจ้าชายทรงชนะแล้ว เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า พระนันทะบรรลุเป็นพระอรหันต์ด้วยอุบายให้ประพฤติธรรม โดยมุ่งหวังผลในกามอันเป็นกุศโลบายของพระศาสนา ส่วนพระนาง ปชาบดีโคตรมีทรงมีปณิธาน เมื่อทำหน้าที่เสร็จจะทูลขอให้สตรีได้บวชในพระพุทธศาสนา

๑๔. ตอนพระราหุล เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า พระราหุลปฏิบัติธรรมด้วยความมุ่งมั่น วาง่าย มุ่งความเป็นอยู่อย่างง่าย ไม่ยึดติดในที่พัก ทรงพักในส้วมได้เมื่อเสียสละที่พักให้ภิกษุพรหมามากกว่า

๑๕. ตอนงามมีดแห่งชีวิต เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า เมื่อครบอุปสมบท พระราหุล

ลบรรลุปะเป็นพระอรหันต์ผู้เลิศทางใคร่
การศึกษา ส่วนอัคริทัตพเบงมิตแห่งชีวิตเมื่อ
สัจจมานิกรรยาเป็นโรคเรื้อน

๑๖. ตอนธรรมทูต เนื้อความ
ตอนนีสรุบได้ว่า อัคริทัตได้รับทราบจากภิกษุ
หนุ่มชาวกรุงเทวทหะว่ามีต้นกระเบาที่กรุง
เทวทหะรักษาโรคเรื้อนได้ และมีแพทย์
ผู้เชี่ยวชาญโรคนี้ยู่ที่นั่นด้วย

๑๗. ตอนพระพุทธศาสนา
เนื้อความตอนนีสรุบได้ว่า อัคริทัตพบภิกษุ
หนุ่มอีกครั้งเมื่อเดินทางมาตามหาแพทย์ที่
รักษาโรคเรื้อนที่กรุงเทวทหะ ได้ฟังธรรมจาก
ท่านเรื่องความจริงในพระพุทธศาสนา

๑๘. ตอนโรคเรื้อนทางจิต
เนื้อความตอนนีสรุบได้ว่า ภิกษุหนุ่มรูปนี้บอก
แก่อัคริทัตว่าท่านคือพราหมณ์ที่เคยมาสูขอ
สัจจมานิ ท่านเปรียบว่าเมื่อก่อนท่านเหมือน
เป็นโรคเรื้อนทางจิต เมื่อพบสัจจธรรมจากพระ
พุทธองค์ว่าความจนเป็นทุกข์ในโลก จน
คุณธรรมท่านแจ้งว่าส่งแพทย์ไปรักษาสัจจ
มานิที่บ้านแล้ว

๑๙. ตอนสอนโดยไม่ต้องพูด
เนื้อความตอนนีสรุบได้ว่า แพทย์ที่ส่งไปรักษา
สัจจมานิรักษาได้หาย อัคริทัตระลึกถึงพระ
พุทธองค์ว่าทรงให้ธรรมโดยวิธีการทำตนเป็น
ตัวอย่าง เป็นการสอนที่ดีกว่าพูด “การให้
ธรรมชนะการให้ทั้งปวง”

๒๐. ตอนดูก่อนความจน เนื้อหา
ตอนนีสรุบได้ว่า สัจจมานิ อัคริทัต และสวาค
ตะร่วมมือกันบริจาคทรัพย์สินช่วยเหลือคนจน
ให้มีอาชีพ และก่อสร้างอารามทาง
พระพุทธศาสนาให้เป็นโอสถทางใจ

๒๑. ตอนพระพุทธบิดา เนื้อหา
ตอนนีสรุบได้ว่า พระเจ้าสุทโธทนะทรงพระ

ประชรหนักด้วยโรคชรา เหมือนปาฏิหาริย์
พระพุทธรองค์ทรงเสด็จมาพร้อมพระราหุล
พระนันทะ และพระประยรรญาติแห่งศากยะ
วงศ์ที่ออกบวชตามพระพุทธรองค์

๒๒. ตอนอวสานกาล เนื้อหา
ตอนนีสรุบได้ว่า พระพุทธรองค์ทรงน้อมนำ
ขันติบารมี ทานบารมี ศีลบารมี ช่วยให้เกิด
อำนาจพิเศษให้พระเจ้าสุทโธทนะพ้น
ทุกข์เวทนา แล้วแสดงธรรมไตรลักษณ์ อริสัจ
๔ ทำให้พระเจ้าสุทโธทนะบรรลุปะเป็นพระ
อรหันต์ ต่อมาอีก ๗ วัน พระองค์ก็เสด็จอำลา
ปรีนิพพาน พระพุทธรองค์ทรงจัดงานศพด้วย
มือพระองค์เองเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที

๒๓. ตอนถวายพระเพลิง เนื้อหา
ตอนนีสรุบได้ว่า เมื่อถวายพระเพลิงพระเจ้าสุ
ทโธทนะแล้วมีการสถาปนากษัตริย์องค์ใหม่
คือ พระเจ้ามหานาม ส่วนพระนางมหาปชา
บติโคตรมีเมื่อภารกิจเสร็จสิ้นถึงวาระสำคัญ
ของพระนางจึงเข้าไปพบพระพุทธรองค์ กราบ
ทูลขออนุญาตให้สตรีบวชในพระพุทธศาสนา

๒๔. ตอนมารดาและบุตร เนื้อหา
ตอนนีสรุบได้ว่า พระพุทธรองค์ทรงไม่ปฏิเสธ
โดยตรง แต่เพียงกล่าวว่า “อย่าพอใจเช่นนั้น
เลย” เพราะพระพุทธรองค์ทรงรู้ว่ากาล
ข้างหน้าพระนางจะได้เป็นภิกษุณีรูปแรก และ
เป็นต้นเหตุให้เกิดภิกษุณีในพระพุทธศาสนา
แต่ตอนนียังไม่ถึงเวลา เมื่อพระพุทธรองค์ต้อง
เสด็จไปสั่งสอนประชาชนต่อไป พระราหุลจึง
ไปอำลาพระนางยโสธรามารดา ส่วนพระนันท
ะไปอำลาพระนางปชาบติโคตรมีพระมารดา
เช่นกัน

๒๕. ตอนพระนางเจ้ามหาปชา
บติโคตรมี เนื้อหาตอนนีสรุบได้ว่า พระนาง
ปชาบติโคตรมีสละทรัพย์ คินดำนก ปลงพระ

เกศา นุ่งห่มกาสาวพัสดุ์ เสด็จพร้อมพระนาง รูปนันทาด้วยความมุ่งมั่นแน่วแน่ เดินทางด้วยความยากลำบากไปแคว้นวัชชีเพื่อขออนุญาต พระพุทธองค์ได้ตรัสบวชอีกครั้ง

๒๖. ตอนวิริยะอุตสาหะ เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ความตั้งใจแน่วแน่ พระนางปชาบดีโคตมี เดินทางถึงป่ามหาวัน กรุงเวสาลี พบพระอานนท์ เมื่อพระอานนท์ขอร้อง พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้บวชได้ แต่มีเงื่อนไขว่าพระนางต้องรับครุธรรม ๘ ประการ พระนางทรงรับปฏิบัติ

๒๗. ตอนภิกษุณีองค์แรก เนื้อหาตอนนี้สรุปได้ว่า พระนางปชาบดีโคตมีได้เป็นภิกษุณีองค์แรก และเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดพระอรหันตสาวิกาในฝ่ายภิกษุณีสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เช่น พระนางรูปนันทาเป็นผู้เลิศทางเข้าฌาน ส่วนพระนางเป็นผู้เลิศทางรู้ราตรีนาน พระนางยโสธราเป็นผู้เลิศทางบรรลุมรรคญาณ

บทวิจารณ์

ผู้วิจารณ์มีความประทับใจและชื่นชอบหนังสือจินตนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ประกอบกับได้ติดตามนิยายอิงหลักธรรมของท่านสุชีพ ปุญญานุภาพ มาตั้งแต่เล่มแรก คือ ได้ร่ำกาสาวพัสดุ์ กองทัพธรรม ลุ่มน้ำนมมหาจนถึงนันทะ-ปชาบดี และได้เลือกเรื่องนี้มาเป็นหัวข้อในการศึกษาเชิงวิพากษ์ ก็เพราะว่าชอบในเนื้อหาเป็นพิเศษ ซึ่งเนื้อหากล่าวถึงสตรีที่มีความวิริยะอุตสาหะ ใช้ความพยายาม และต่อสู้ผลักดันให้เกิดภิกษุณีในพระพุทธศาสนาขึ้นมาได้ เป็นเรื่อง

ความสามารถของสตรีในสมัยพุทธกาล คือ พระนางปชาบดีโคตมีที่มีคุณงามความดีอย่างสูง ทำให้สตรีได้มีโอกาสบวชและบรรลุมรรคเป็นพระอรหันต์ได้ เป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้หญิงก็บรรลุมรรคได้เช่นเดียวกับบุรุษ ผู้วิจารณ์ได้เข้าใจเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ว่า ท่านมีวัตถุประสงค์จะบอกกล่าวให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราวอิงประวัติของพระอรหันต์เจ้าสามพระองค์ ผู้เกี่ยวข้องกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งสามพระองค์นี้เป็นผู้เลิศในแต่ละด้านในร่มของพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังสื่อให้ใช้สำนึกที่ดีในการครองชีวิต และข้อประพฤติปฏิบัติที่ดีในทางโลก อย่างไรก็ตามวิจารณ์มีข้อวิพากษ์โดยมีประเด็นเห็นด้วยและเห็นต่างดังต่อไปนี้

ประเด็นที่โดดเด่นของหนังสือ/ ประเด็นวิจารณ์

๑. ประเด็นด้านเนื้อหา ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับการที่ผู้แต่งนำพระราชประวัติของพระนางมหาปชาบดีโคตมีซึ่งเป็นพระอรหันตสาวิกา เป็นสตรีคนแรกที่ได้ใช้ความมานะพยายามผลักดันให้สตรีบวชเป็นภิกษุณีได้ และพระนางก็ทรงเป็นภิกษุณีพระองค์แรกในไตรัมพระพุทธศาสนา สององค์ต่อมา คือ พระนันทะและพระนางรูปนันทา ซึ่งเป็นพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมหาปชาบดีโคตมี ทั้งสองพระองค์เป็นน้องต่างมารดาของพระพุทธองค์ นอกจากนั้นเนื้อหาในเรื่องนี้ยังเกี่ยวโยงไปถึงพระอรหันต์พระองค์อื่นๆ รวมทั้งศากยราชบางพระองค์ตามสมควร ซึ่งผู้แต่งได้นำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวให้ได้ทราบถึงคุณงามความดีของพระอรหันต์หลายพระองค์ในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งผู้แต่งใช้คำว่า “คุณงามความ

ดีเป็นของไม่ตาย แม้ท่านเหล่านั้นจะนิพพาน ล่วงลับไปแล้วหลายพันปี แต่ศรัทธาและความเลื่อมใสในตัวท่านเหล่านั้นมิได้ร่วงโรยไปตามพระรูปกาย”^๑ ซึ่งคำกล่าวนี้นี้ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นถ้อยคำที่ลึกซึ้งกินใจและได้ข้อคิดในการทำ ความดี ผู้วิจารณ์มีความเห็นด้วยว่าพระ ราชประวัติของพระอรหันต์ทั้งสามพระองค์ที่ เป็นตัวละครเด่นในเรื่องนี้ คือ พระนางมหา ปชาบดีโคตรมี พระนันทะ และพระนางรูปนันทามีปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก กล่าวคือ

เริ่มจากในพระราชประวัติของ พระนางมหาปชาบดีโคตรมี ผู้วิจารณ์เห็นว่า พระนางทรงเป็นสตรีผู้มีคุณค่าทาง พระพุทธศาสนา และเป็นผู้เลื่อมใสใน พระพุทธศาสนาด้วยศรัทธาอย่างแท้จริง เห็น ได้อย่างเมื่อพระนางได้ฟังธรรมจากพระพุทธ องค์เป็นครั้งแรกตอนที่โปรดพระประยูรญาติ เนื้อความในตอนนั้นได้ปรากฏในพระไตรปิฎก ว่า “บุคคลพึงประพาสสุจริตธรรม ไม่พึง ประพาสทุจริตธรรม ผู้ประพาสธรรมย่อมอยู่ เป็นสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า”^๒ เมื่อพระนาง ได้ฟังก็เกิดดวงตาเห็นธรรมบรรลุเป็นพระ โสดาบันบุคคล และในตอนถวายพระเพลิงเมื่อ พระนางหมดภาระหน้าที่ได้ทูลขอพระพุทธ องค์ ข อ อ นุ ญา ต ให้ ส ตริ ได้ บ ว ข ใน พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงตรัสห้าม แบบไม่เด็ดขาดโดยมีคำกล่าวปรากฏใน พระไตรปิฎกว่า “อย่าเลยโคตรมี เธออย่าขอบ

ใจการที่มายุติคามออกจากเรือนบวชเป็น บรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศไว้ เลย”^๓ แม้พระพุทธองค์ทรงห้ามแต่พระนางก็ ไม่ย่อท้อ สละทรัพย์สมบัติ ตำนก ปลงผม หมกาสาวพัสตร์ วิริยะอุตสาหะเดินทางไปพบ พระพุทธองค์ที่ภูฏาคารศาล กรุงเวสาลี ทูลขอ อีกโดยมีพระอานนท์เป็นผู้ช่วยทูลขอ พระ พุทธองค์ทรงอนุญาตแต่ให้ พระนางยอมรับ กฎอันเข้มงวด เรียกว่า ครุธรรม ๘ ประการ^๔ พระนางทรงรับ จากเหตุการณ์นี้ผู้วิจารณ์เห็น ว่าพระนางมีคุณธรรมที่ควรถือเป็นแบบอย่าง คือ เป็นผู้มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีศรัทธา อย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนา และเป็นผู้มี ความอ่อนน้อมเป็นอย่างยิ่ง จากข้อปฏิบัติใน ครุธรรม ๘ ประการ ภิกษุณีแม้วบชได้ตั้งร้อย ปีกังต้องกราบไหว้ภิกษุผู้บวชใหม่ในวันนั้น

ในพระราชประวัติของเจ้าชายนันทะ ก่อนจะทรงผนวช พระองค์ทรงพอพระทัย ในกระแสโลกจนลุ่มหลง แต่เมื่อออกผนวช พระองค์ก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางสำรวมอินทรีย์ ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นว่า ก่อนเป็นพระนันทะ เถระ เจ้าชายนันทะได้รับการอบรมอย่างดี จากพระมารดา ให้มีความรักใคร่ปรารถนาดี อย่างบริสุทธิ์ต่อพระญาติทุกชีพระองค์ และ บุคคลต่างๆ เพื่อนฝูง จนกระทั่งพระองค์ไม่ กล้าปฏิเสธ เมื่อพระพุทธองค์ทรงถามว่าจะ บวชใหม่ จึงทรงรับปาก แม้จะเป็นวันอภิเษก สมรส แต่เพราะความเคารพในพระพุทธองค์ที่ เป็นพระเชษฐา ทรงมีมารดาที่ดื่อบรมสั่งสอน

^๑ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **นันทะ-ปชา บดี**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์ บัณฑิต, ๒๕๔๑), หน้า ๗.

^๒ พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๖๘-๑๖๙/๘๕.

^๓ อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๕๑/๓๓๑.

^๔ ดูรายละเอียดใน วิมหา. (ไทย) ๒/ ๑๔๙/๓๒๒.

จนมีคำกล่าวที่กินใจและได้ข้อคิดจากผู้แต่งว่า “การมีมารดาที่ดีเป็นผู้อบรมสั่งสอนนับเป็น สวัสดิมงคลอย่างหนึ่งในชีวิตบุตร”^๕ ซึ่งเป็นการสรรเสริญคุณมารดา และผู้วิจารณ์เห็นว่า คุณงามความดีนี้ได้ตอบแทนพระองค์ เพราะ พระองค์เมื่อบวชก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ด้วยอุบายให้ประพาศธรรมด้วยมุ่งหวังผลใน กามของพระพุทธรองค์ ถึงขนาดเปรียบเทียบ ความงามของพระฉายา เมื่อเทียบกับนาง อปสร เมื่อพระพุทธรองค์ทรงถามว่า “ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ นางชนบทกัลยาณีสากิยานี เมื่อเปรียบเทียบกับนางอปสร ๕๐๐ นาง เหล่านี้ก็เหมือนนางลิงรุ่นลูก ไฟไหม้อวัยวะ หู วัณ จมูกแห้ว คือ สวยไม่ถึงส่วนหนึ่งของ เสีย”^๖ ผู้วิจารณ์เห็นว่าจากคำกล่าวใน พระไตรปิฎกนี้ให้orroรสทางวรรณคดี ประเภทหสสรส คือ รสแห่งความขบขัน ทำให้ ผู้อ่านสามารถยิ้มกับหนังสือเมื่ออ่านได้

ในพระราชประวัติของพระนาง รูปนันทา ผู้วิจารณ์เห็นว่า การบวชเป็นภิกษุณี ของพระนางมิใช่บวชเพราะศรัทธา แต่เป็น การบวชเพราะความกตัญญูทดเวทีย เพราะทรง ต้องการดูแลพระมารดา คือ พระนางปชาบดี โคตรมีจึงบวชตามพระมารดา พระนางร่วม ทุกข์ร่วมสุขกับพระมารดาตลอดมา จากคุณ งามความดีของพระนางที่ดูแลเจ้าหญิงชนบท กัลยาณีผู้เป็นพี่สะใภ้ เมื่อได้รับความทุกข์โศก จากพระนันทะ พี่ชายบวชในวันอภิเษกสมรส และการดูแลพระเจ้าสุทโธทนะจนกระทั่งท่าน

นิพพาน และดูแลพระมารดาโดยยอมบวชเป็น ภิกษุณีเพื่อดูแลรับใช้พระมารดา จากคุณงาม ความดีของ พระนางจึงทำให้พระนางได้ บรรลุเป็นพระอรหันต์ผู้เป็นเอตทัคคะ (เป็น เลิศ) แห่งภิกษุณีด้านการเข้าฌาน

๒. ประเด็นด้านจุดประสงค์ของ การแต่งหนังสือ ผู้วิจารณ์เห็นด้วยในการที่ผู้ แต่งได้ตั้งจุดประสงค์ในการแต่งจินตนิยายอิง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องนันทะ- ปชาบดี เพื่อเล่าประวัติของพระอรหันต์ผู้เป็น เลิศในร่มพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการ เทิดพระเกียรติในคุณงามความดีของแต่ละ พระองค์ผู้มีความดีต่อพระศาสนา จุดประสงค์ ต่อมาคือ ต้องการให้ผู้อ่านเมื่ออ่านแล้วได้ อรรถรส ซึ่งเป็นประโยชน์ด้านวรรณกรรม ประเภทกรณารส (รสโศก) เนื่องจากเนื้อเรื่อง หลายบทหลายตอนจะสร้างความสะเทือนใจ ให้กับผู้อ่านเป็นอย่างมากในเรื่องความพลัด พากจากคนที่รัก เช่น ตอนที่พระนางยโสธรา ต้องพลัดพากจากพระราหุลผู้เป็นพระราช โอรสซึ่งอายุเพียง ๗ พรรษา เนื่องจากต้อง จากกรุงกบิลพัสดุ์เพราะบรรพชาเป็นสามเณร ต้องติดตามพระพุทธรองค์ไป และตอนที่เจ้า หญิงชนบทกัลยาณีทรงโศกเศร้าพระทัย เมื่อ เจ้าชายนันทะทรงออกบวชในวันทอภิเษก สมรสกันในตอนสมหวังและผิดหวัง ซึ่งผู้ วิจารณ์เห็นว่าเป็นฉากที่เศร้าสะเทือนใจมาก จุดประสงค์ข้อสุดท้าย ผู้แต่งมีจุดประสงค์ใน การสร้างสำนึกที่ดีในการครองชีวิตและการ ประพฤติปฏิบัติในทางโลกให้แก่ผู้อ่าน ผู้ วิจารณ์เห็นด้วยที่ผู้แต่งได้สอดแทรกคติธรรม คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปใน แต่ละช่วงแต่ละตอนได้อย่างแยบยล เช่น ตอน อวสานกาล พระพุทธรองค์ทรงแสดงความเป็น

^๕ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **นันทะ-ปชา บดี**, หน้า ๕๔-๕๕.

^๖ ขุ.อ. (ไทย) ๒๕/๒๖/๒/๒๑๑.

ผู้มีกตัญญูทศเวทต่อพระพุทธรูปด้วยการจัดการพระศพด้วยมือของพระองค์เอง ซึ่งเป็น การแทรกหลักของมงคลชีวิต ๓๘ ในมงคลที่ ๒๕ กตัญญูตา (ความกตัญญู) เป็นการสอนให้ พุทธศาสนิกชนให้มีความศรัทธาเลื่อมใสแล้ว ดำรงตนอยู่ในมงคลธรรมอันเนื่องด้วยความ กตัญญูต่อบิดามารดาสืบไปตลอดกาล

๓. ประเด็นด้านหลักธรรม ผู้ วิจารณ์เห็นด้วยที่ผู้แต่งได้สอดแทรกหลักธรรม เข้าไปในแต่ละตอนในงานเขียนจินตนิยายอิง หลักธรรมนันทะ-ปชาบดีเถลิง ซึ่งหลักธรรมที่ ผู้วิจารณ์รู้สึกซาบซึ้งและประทับใจรวมทั้ง เห็นว่ามีคุณค่าและประโยชน์ในการดำเนิน ชีวิต ได้แก่ “ธรรมย่อมเป็นเหมือนร่มกันแดด กันฝน ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม” (ซึ่ง อยู่ในหน้า ๓๘) “บุคคลพึงไม่ประมาทในความ เพียร พึงประพฤติสุจริตธรรม ผู้ประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า” (อยู่ ในหน้า ๔๘) การมีมารดาที่ตืออบรมสั่งสอนเป็น สวัสดิมงคลแก่บุตร (อยู่ในหน้าที่ ๕๕) นอกจากนั้นก็จะมีหลักธรรม อายตนะ ภายนอก ๖ (หน้า ๑๔), สังคหวัตถุ ๔ (หน้า ๕๖), ไตรสิกขา, มรรค ๘ (หน้า ๗๕-๗๕), ไตร ลักษณะ (หน้า ๘๙ และ ๙๙), พรหมวิหาร ๔ (หน้า ๑๐๕), อนิจจสัญญา (หน้า ๑๑๐), อิทธิ บาท ๔ (หน้า ๑๘๒, ๒๐๑-๒๐๒), ครุธรรม ๘ ประการ (หน้า ๒๑๔)

ประเด็นที่วิจารณ์

๑. ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า เรา สามารถทำเรื่องให้กระชับได้โดยไม่ต้อง มีครบทั้ง ๒๗ ตอน แต่สามารถสรุปบทที่มีความ เกี่ยวข้องกันไว้ด้วยกันได้ เช่นตอนที่ ๑ เจ้าชายเสด็จ กับตอนที่ ๒ เพลิงชั้นใน และ ตอนที่ ๓ ถึงตอนที่ ๖ ตอนบุปผาชีวิต ตอนธูลี

ในจักขุ ตอนพลังรัก และตอนผู้ไม่เห็นแก่ตัว ให้เป็นตอนเดียวกันได้เพราะมีเนื้อเรื่องที่ ต่อเนื่องกัน

๒. การเรียบเรียง การแบ่งตอน บางตอนเนื้อเรื่องควรอยู่ในตอนที่เกี่ยวข้อง กับชื่อเรื่องและติดต่อกับตอนเดิม แต่ไปเป็น จุดเริ่มต้นของตอนถัดไป ซึ่งตอนก็ไม่เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กัน เช่น ตอนที่ ๙ สมหวังและ ผิดหวัง การปลอมโยนเจ้าหญิงชนบทกลายณี ต่อเนื่องกับตอนนี้ แต่ไปเป็นตอนเริ่มต้นของ ตอนที่ ๑๐ ตอนพุทธศาสน์เป็นไฉนซึ่งเป็น ตอนถัดไป ซึ่งในทัศนคติของผู้วิจารณ์เองเห็น ว่าควรเรียบเรียงอยู่ในท้ายตอนที่ ๙ จบ

บทสรุป

จินตนิยายอิงหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาเรื่องนันทะ-ปชาบดี มีเนื้อหา อิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสมัย พุทธกาล โดยอิงข้อมูลจากพระไตรปิฎกฝ่าย เถรวาท เป็นเรื่องพระราชประวัติของพระ อรหันต์เจ้าสามพระองค์ คือ พระนางเจ้า มหาปชาบดีโคตมีพระมารดาเลี้ยงขององค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนันทะและพระนาง รูปนันทา อีกสองพระองค์เป็นพระราชโอรส และพระราชธิดาของพระเจ้าสุทโธทนะและ พระนางปชาบดีโคตมี และเกี่ยวโยงไปถึงพระ อรหันต์เจ้าพระองค์อื่นๆ รวมถึงศากยราชบาง พระองค์ตามสมควร มีการสร้างตัวละครเพิ่ม บ้างเพื่อช่วยให้ดำเนินเรื่องและเนื้อหาโดดเด่น บรรยายฉากและสถานที่ตามที่ปรากฏใน พุทธประวัติ สร้างบรรยากาศและสำนวน ภาษาแบบกามนิช-วาสิฏฐี แต่ละช่วงตอน สอดแทรกคติธรรมคำสอนของพระสัมมาสัม พุทธเจ้าอย่างแยบยล เมื่ออ่านแล้วรู้สึกว่าได้

ทั้งความรู้ในพระราชประวัติ หลักธรรม ประโยชน์ทางด้านจริยธรรม คุณธรรมที่ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมทาง พระพุทธศาสนา ความเพียรและความ อรรถรสแห่งความเป็นอินเดียยุคโบราณ ใน หลายบทตอนอ่านแล้วรู้สึกเศร้าสะเทือนใจ แต่ก็จบลงด้วยการให้ธรรมะซึ่งเป็นประหนึ่ง ดวงประทีปได้ส่องทางเดินให้สว่างไสวกับตัว ละครทุกตัวละคร นอกจากนั้นยังเป็น ประโยชน์แก่การประพฤติปฏิบัติของผู้ที่ ต้องการดำเนินชีวิตตามครรลองแห่งพระ สัทธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็น ปฐมและเพื่อดับทุกข์โดยสิ้นเชิง

จากเรื่องนันทะ-ปชาบดีนี้ทำให้เห็น ว่าความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา สามารถนำพาชีวิตตัวละครแต่ละตัวให้พบ ความสุขสงบที่แท้จริงในชีวิตได้ ด้วยว่าศาสนา มีคุณค่ายิ่งในด้านจิตใจซึ่งสูงค่ากว่าด้านวัตถุ สามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้ แม้ตัวละครส่วนใหญ่ในเรื่องนี้จะพบกับความพลัดพรากจาก

คนที่ตนรัก แต่ในชีวิตประจำวันตัวละคร เหล่านั้นก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยการที่ อาศัยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มา เป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจให้ดำรงอยู่ได้ด้วย ความเชื่อมั่นและศรัทธาในคำสอนทาง พระพุทธศาสนา และยิ่งไปกว่านั้นจากความ เลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้าใน พระพุทธศาสนายังนำพาให้ตัวละครบางตัวมุ่ง ไปสู่การประพฤติพรหมจรรย์ สละทางโลก บวชเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ ดำเนินชีวิตเป็นเพศ บรรพชิต ซึ่งในสังคมไทยในปัจจุบันก็มี ตัวอย่าง เช่น จากความเลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนาก่อให้เกิดประเพณีการบวช ของชายไทยที่อายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็ นการดำเนินชีวิตในปัจจุบันประจำวันของคน ไทย และเป็นประเพณีไทยทาง พระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ ว่า ศรัทธา ชีวิต และศาสนา เป็น ส่วนประกอบซึ่งกันและกัน ทั้งในสังคมอดีต กาลจวบจนสังคมในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระคันธสารากวีวงศ์. มงคลชีวิต ๓๘. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การ พิมพ์, ๒๕๕๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๒๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม, ๒๕๕๙.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. นันทะ-ปชาบดี. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๑.

